

Література

- Casey J. Backgrounder: China's 12th Five-Year Plan, U.S.-China Economic & Security Review Commission, June 2011 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.uscc.gov/researchpapers/2011/12th-iveYearPlan_062811.pdf
- National Science, Technology and Innovation Policy, Ministry of Environment, Science And Technology of India [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ghana.gov.gh/documents/stipolicy.pdf>
- The Global R&D Funding Forecast 2011, Battelle [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.battelle.org/aboutus/rd/2011.pdf>
- Інноваційна політика зарубіжних країн: концепції, стратегії, пріоритети : інформаційно-аналітичні матеріали, підготовлені Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти та Міністерством закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48725>
- Xielin L., Hongyi D. China's Innovation System in Transition – BRICS National Innovation Systems [Electronic resource]. – Access mode : http://www.redesist.ie.ufrj.br/nt_count.php?projeto=br_nsi&cod=4
- National Bureau of Statistic of China [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/>
- Winters L. A Dancing with Giants: China, India, and the Global Economy / L. A Winters, Sh. Yusuf. – Washington : IBRD and the World Bank, 2007. – 272 p.

- Joseph K. J. National System of Innovation: India. RedeSist – Economics Institute, Federal University of Rio de Janeiro, Brazil Battelle [Electronic resource]. – Access mode : http://www.redesist.ie.ufrj.br/nt_count.php?projeto=br_nsi&cod=3
- Ministry of Statistics and Programme Implementation [Electronic resource]. – Access mode : http://mospi.nic.in/Mospi_New/site/home.aspx
- Meri T. China passes the EU in High-tech exports // Eurostat Statistic in focus. – 2009. – № 25. – P. 1–7.
- Васильєва Н. В. Китай: формування інноваційної системи розвитку держави [Електронний ресурс] / Н. В. Васильєва. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_uprav/2011_2/10.pdf
- Трофимова В. В. Міжнародні конкурентні переваги національної економічної моделі Індії [Електронний ресурс] / В. В. Трофимова. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2009_27/18.pdf
- The Global R&D Funding Forecast 2011, Battelle [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.battelle.org/aboutus/rd/2011.pdf>
- Там само.
- The Global Competitiveness Report 2010–2011, World Economic Forum [Electronic resource]. – Access mode : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf

Стаття надійшла до редакції 20 грудня 2011 року

УДК 339.9

О. А. Подвальникова,

здобувач кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

БЮДЖЕТНА НЕЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЄС

У статті аналізуються особливості бюджетної системи Європейського Союзу, а також специфіка формування національних бюджетів держав – членів ЄС. Незбалансованість бюджету розглядається як причина фінансової нестабільності регіону.

Ключові слова: бюджет, незбалансованість, фінансова нестабільність, бюджетна політика.

О. А. Подвальникова

**БЮДЖЕТНАЯ НЕСБАЛАНСИРОВАННОСТЬ
КАК ФАКТОР ФИНАНСОВОЙ
НЕСТАБИЛЬНОСТИ ЕС**

В статье анализируются особенности бюджетной системы Европейского Союза, а также специфика формирования национальных бюджетов государств – членов ЕС. Несбалансированность бюджета рассматривается как причина финансовой нестабильности региона.

Ключевые слова: бюджет, несбалансированность, финансовая нестабильность, бюджетная политика.

O. A. Podvalnykova

**BUDGETARY IMBALANCE
AS A FACTOR FOR FINANCIAL
INSTABILITY OF THE EU**

This paper analyses the budgetary system of the European Union, its characteristics and peculiarities of the national budgets of EU member states. Budget imbalance as a cause of financial instability in the region.

Key words: budget, imbalance, financial instability, budgetary policy.

Постановка проблеми. Бюджетний дефіцит характеризується перевищенням видатків державного бюджету над його доходами. Сьогодні більшість розвинутих країн не може збалансувати бюджети за доходами і видатками, а тому зводять його з дефіцитом. Зазначений факт зумовлює актуальність дослідження цих процесів в економіці.

Мета статті: дослідити бюджетно-фінансову політику Європейського Союзу в умовах глибокої фінансової кризи.

Основні результати дослідження. Бюджет ЄС – це важливий фінансовий інструмент, який був сформований у 1967 році шляхом об'єднання трьох Європейських співтовариств – Європейського об'єднання вугілля і сталі, Євратому, ЄЕС. У 1970 році бюджет ЄС становив 3,6 млрд. ЕКЮ, а у 2012 рік він сягатиме 129 млрд. євро [1].

Загальний бюджет ЄС є інструментом, який встановлює та затверджує загальний обсяг доходів і витрат для всіх країн – членів Євросоюзу. Бюджет укладається та здійснюється відповідно до принципів єдності, бюджетної точності, рівноваги, універсальності, ефективного фінансового управління і прозорості. Нині не всі перелічені принципи виконуються, тому існує бюджетна незбалансованість як окремих країн, які входять до ЄС, так і Європейського Союзу в цілому.

Найбільшою доходною статтею бюджету ЄС є відрахування від ВВП країн-членів. Це дозволяє здійснити розподіл фінансового навантаження на країни-члени більш рівномірно, забезпечує «справедливість» перерахування коштів в єдиний бюджет ЄС і зменшення бюджетних дис-

балансів окремих країн. Прийняття окремих бюджетних рішень обов'язково впливатиме на всі економічні показники. Бюджет Європейського Союзу є єдиним централізованим інструментом реалізації спільної податково-бюджетної політики. Проте нині бюджет ЄС і бюджети національних держав розмежовані. Бюджетна політика Євросоюзу децентралізована та цілковито залежить від урядів окремих держав – членів ЄС. Спільний бюджет спрямований на функціонування самої організації, а не на вирішення загальнонаціональних проблем. Децентралізація бюджетної політики виникла ще у 1957 році, коли головною метою об'єднання було визначено створення торговельного союзу, спільного ринку європейських країн.

Головною статтею видатків Європейського Союзу впродовж багатьох років була єдина сільськогосподарська політика. З кожним роком витрати ЄС збільшуються, але частка в бюджеті на розвиток аграрного сектору скорочується (табл. 1). Пріоритетним для ЄС сьогодні є забезпечення сталого розвитку регіону, стійкого зростання конкурентоспроможності та інноваційних процесів у різних сферах. До цієї статті витрат також входять розвиток освіти, професійна підготовка і зайнятість населення.

Бюджет забезпечення конкурентоспроможності щороку збільшується: у 2006 році на сталий розвиток виділялося 47,469 млн. євро, у 2011-му – 64 млн. євро, що становить майже 46% загального бюджету ЄС. Зростає частка бюджетних витрат на соціальну політику, юриспруденцію, захист прав споживачів, охорону здоров'я, культурний сектор, ЗМІ [2].

Доходи бюджету ЄС переважно складаються із платежів країн, які входять до Євросоюзу. Розмір внесків залежить від рівня ВВП у цих країнах. Найбільша питома вага внеску до бюджету ЄС припадає на Німеччину, її частка дорівнює майже 17%.

Доходна частина бюджету ЄС складається із:

- єдиної ставки, яка застосовується до валового національного доходу країн – членів ЄС;
- податку на додану вартість;

- цукрових та інших податків (митних, компенсаційних зборів);
- штрафних санкцій.

Відрахування від ВВП і ПДВ, які становлять основну частину доходів бюджету ЄС, надходять із національних казначейств, що знижує фінансову незалежність Союзу, проте забезпечує надходження (табл. 2). Водночас, власні ресурси, митні податки та компенсаційні збори сприяють зміцненню фінансової незалежності організації. Однак рівень надходжень від митних і компенсаційних зборів постійно знижується попри те, що всі доходи від мита, пов'язані з політикою ЄС в галузі торгівлі, формально належать Союзу, а країни-члени, які займаються зборами та перерахуванням цих коштів у бюджет, вважають їх внесками із національних бюджетів.

Незначна частка традиційних власних ресурсів у надходженнях, що призводить до фінансової залежності, є недоликом діючої системи. Висока частка відрахувань від ВВП і ПДВ спричинює суттєву залежність ЄС від переказів коштів країн-членів. Як наслідок, почали виникати конфлікти на ґрунті розподілу бюджету, більшість країн вимагає перерозподілу коштів на свою користь [3].

Обсяг бюджету Європейського Союзу на 2012 рік складає близько 1,85% сумарного валового продукту всіх держав – членів ЄС. У національних державах цей показник становить приблизно 20–45% [4].

Для посилення підтримки проектів із стійкого розвитку, кредитування економічно слабких регіонів, а також реалізації прийнятих економічних програм навесні 2011 р. Єврокомісія запропонувала збільшити бюджет ЄС у 2012 році на 4,9%. П'ять країн ЄС – Німеччина, Велика Британія, Франція, Нідерланди – виступили проти збільшення бюджету, а їх частка в бюджеті ЄС перевищує 50%.

1 грудня 2011 року президент Європейського парламенту Е. Бузек оголосив остаточний бюджет ЄС на 2012 рік. Він складатиме 129,1 млрд. євро (на 1,86% більше, ніж у 2011 р.) у платежах і 147,2 млрд. євро (на 3,8% більше, ніж у 2011 р.) у зобов'язаннях (рис.).

Комісар із фінансового програмування і бюджету Євросоюзу Я. Левандовскі прокоментував прийняття бюджету таким чином: «Це дуже жорстка економія бюджету, оскільки більшість держав – членів ЄС знаходяться в умовах серйозної фінансової кризи» [12]. З'явився серйозний ризик, що Єврокомісія не буде спроможна виконати свої фінансові зобов'язання стосовно одержувачів фондів Євросоюзу.

У бюджеті ЄС на 2012 рік закладено 94% спільного річного бюджету на фінансування регіонального розвитку, бізнесу, підвищення кваліфікації вчених і працівників освіти, впровадження заходів щодо зростання зайнятості населення та зменшення безробіття у країнах – членах Євросоюзу. На функціонування інститутів ЄС буде спрямовано 6% бюджету. Планується скоротити адміністративні витрати, витрати на подорожі, відпочинок [11].

У 2012 році зроблено акцент на інвестуванні у тих сферах, які сприяють економічному зростанню і розвитку.

У ході валютної інтеграції в Євросоюзі недостатньо уваги приділялося політиці макрорегулювання [2]. Установчі документи ЄС описують лише бюджетні обме-

Таблиця 1

Бюджет ЄС, 2008-2011 рр. (млрд. євро)

Рік	Забезпечення росту конкурентоспроможності	Загальна аграрна політика	Соціальна політика	Глобалізація ЄС	Адміністративні витрати	Допомога новим членам ЄС	Загалом
2008	58,0	55,0	0,7	7,3	7,3	0,2	129,1
зміни відносно 2007 р.	5,7%	-1,5%	16,7%	7,3%	4,4%	-53,5	2,2%
2009	60,2	56,1	1,5	8,1	7,7	0,2	133,8
зміни відносно 2008 р.	3,2%	1,0%	12,3%	7,3%	5,7%	1,2%	2,5%
2010	64,3	59,5	1,7	8,1	7,9		141,5
зміни відносно 2009 р.	3,3%	5,4%	10,5%	0,5%	3,80%		3,60%
2011	64,5	58,7	1,8	8,8	8,2		141,9
зміни відносно 2010 р.	0,4%	-1,4%	8,0%	7,5%	3,2%		0,3%

Джерело: [6-10]

Таблиця 2

Частка основних статей доходів у бюджеті ЄС у 2008-2011 рр., %

Рік	Єдина ставка до валового національного продукту	Податок на додану вартість	Цукрові податки	Інші надходження
2008	65	17	17	1
2009	67	16	6	1
2010	76	11	12	1
2011	76	11	12	1

Джерело: [6-10]

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

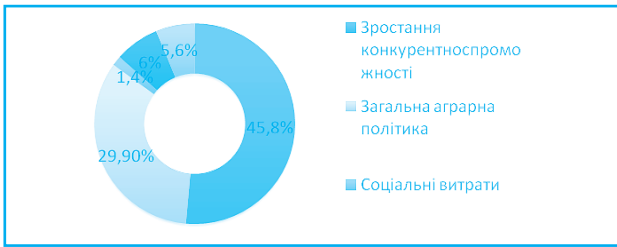

Рис. Бюджет ЄС на 2012 рік

Джерело: [11]

ження, наприклад надмірний дефіцит бюджету, а загальних напрямів розвитку бюджету визначено не було.

ня євро як світової валюти й подальшого розвитку валютної інтеграції. Збалансованість фінансової політики є основою сталого економічного зростання і розвитку ринку праці. БФП ЄС виступає інструментом впливу на соціально-економічний розвиток, забезпечення зайнятості населення, зростання темпів розвитку господарства, збільшення купівельної спроможності населення. Зв'язок валютної та податкової політики на європейському рівні, ступінь і характер координації національних політик у податковій сфері належить до найбільш складних питань Євросоюзу [1].

З метою вирішення зазначених питань у грудні 2012 р. 17 країн, які входять до зони євро, і шість держав Євросоюзу підписали угоду щодо узгодження бюджетно-податкової політики. Бюджетно-податковий союз, що передбачається створити за цією угодою, діятиме задля зближення податкової політики, запровадження бюджетної дисципліни, надання національних бюджетів країнам-членів на затвердження до Єврокомісії [12]. При цьому Велика Британія відмовилася від утвердження документа і включення його в Лісабонський договір ЄС. Така ситуація привносить значну невизначеність у подальший розвиток економіки окремих країн та регіону в цілому, що, своєю чергою, впливатиме на глобальну економіку.

Література

1. Актуальные проблемы Европы. Евро против доллара: финансовые позиции Европы. – М. : ИНИОН, 2009. – 220 с.
2. Договор о функционировании Европейского Союза (Рим, 25 марта 1957 г.) ; в редакции Лиссабонского договора 2007 г. [Электронный ресурс] // Справочно-правовая система «Гарант». – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3093>
3. ЕС ограничит расходную часть бюджета суммой в 129 млрд. евро (19.11.11) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vz.ru/news/2011/11/19/539921.html>
4. ЕС одобрил увеличение объема бюджета блока на 2012 г. на 1,85% – до 129 млрд. евро (19.11.11) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://quote.rbc.ru/news/fond/2011/11/19/33482097.html>
5. 23 государства ЕС подписали бюджетно-налоговый пакт (09.12.11) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.newsru.com/finance/09dec2011/es_union.html
6. Budget in figures [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/budget/figures/2011/2011_en.cfm
7. EU budget 2008 in figures [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2008/budget_folder/dep_eu_budg_2008_en.pdf
8. EU budget 2009 in figures [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2009/budget_folder/dep_eu_budg_2009_en.pdf
9. EU budget 2010 in figures [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2010/budget_folder/dep_eu_budg_2010_en.pdf
10. EU budget 2011 in figures [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2011/budget_folder/budget_2011_en.pdf
11. For 500 million Europeans For growth and employment [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2012/budget_folder/budget_2012_en.pdf
12. Statement by Commissioner Lewandowski on the adoption of the 2012 EU budget [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/commission_2010_2014/lewandowski/index_en.htm

Стаття надійшла до редакції 8 лютого 2012 року

Статті витрат	Зобов'язання, млрд. євро	Виплати, млрд. євро	Частка в загальному бюджеті, %	Зміни відносно 2011 р., %	
				зобов'язання	виплати
1. Забезпечення росту конкурентоспроможності	67,5	55,3	45,9	+4,7	+3,7
1а. Зростання конкурентоспроможності та зайнятості	14,7	11,5	10,0	+9,1	-0,2
1б. Спільність для зростання і зайнятості населення	52,7	43,8	35,8	+3,5	+4,1
2. Загальна аграрна політика	60,0	57,0	40,8	+2,2	+1,9
2а. Кошти та витрати, пов'язані з ринком	44,0	43,9	29,9	+2,6	+2,5
2б. Розвиток сільськогосподарства, рибальства; навколишнє середовище	15,9	13,1	10,8	-1,3	-0,1
3. Соціальна політика	2,1	1,5	1,4	+ 10,9	-1,3
3а. Свобода, безпека, правосуддя	1,4	0,8	0,9	+15,9	-2,5
3б. Громадянство	0,7	0,6	0,5	+2,1	+0,4
4. Глобалізація ЄС	9,4	6,9	6,4	+7,4	-4,0
5. Адміністративні витрати	8,3	8,3	5,6	+1,3	+1,3
Загалом	147,2	129,9	100		

Таблиця 3

Джерело: [11]

У ЄС запроваджено лише два основних критерії перевірки бюджетної дисципліни, а саме:

- чи перевищує співвідношення між планованим та реальним бюджетним дефіцитом і ВВП встановлену контрольну величину;
- чи перевищує визначену контрольну величину співвідношення між публічним боргом і ВВП.

Водночас, слід відзначити, що сьогодні більшість країн ЄС та єврозони зазначеним критеріям не відповідають.

Висновки. Узгоджена бюджетно-фінансова політика (БФП), особливо в умовах глибокої фінансової кризи країн ЄС, постає необхідною умовою стабільного функціонуван-